

STREFA GRANICZNA GNEJSÓW GÓR SOWICH Z NIECKĄ ŚRÓDSUDECKĄ

AUTOR przeprowadzał w latach 1956 i 1957 badania geologiczne na pograniczu dwu jednostek strukturalnych Sudetów środkowych: prekambryjskiego bloku gnejsów sówiogórskich i karbońskiej niecki śródsudeckiej między depresją Świebodzie na północo-zachodzie a strukturą bardzką na południow-schodzie. Wynikiem studiów terenowych jest stwierdzenie, że dyslokacja, wzdłuż której gnejsy Gór Sowich graniczą z karbonem niecki śródsudeckiej, nie ma charakteru jednolitego.

Między Szczawienkiem a dyslokacją rzeki Łomnicy warstwy karbońskie zapadają pod gnejsy i wykazują znamiona fałdowania ramowego wieku od górnokarbońskiego po ruchy saksońskie. Szczelinę uskokową na tym odcinku wypełniają żyły porfirowe, barytowe, zbrekcjonowane kwarcy, węglany Ca, Mg i Fe.

Dyslokacja graniczna na odcinku Głuszycy — Sokolca wykazuje maksimum zrzutu karbonu względem gnejsów. Uskok zapada stromo na SW. W strefie uskokowej, odsłoniętej koło Głuszycy Górnej, występują brekcje kwarcowe, brekcje i kataklazyty gnejsowe i zmylonityzowane piaskowce warstw zacłerskich. Warstwy wałbrzyskie w formie zaklinowanych tektonicznie strzępów stwierdzono koło Sierpnicy. W pobliżu Sokolca na częściowo zkataklazowanych gnejsach leżą transgresywne, lekko pofałdowane szarogłazy i łupki z soczewami margli i wapieni kulmu z Sokolca. Na wysokości gałęzi z Sokolca kulm przechodzi na południową stronę doliny, czego nie znaczą mapy niemieckie (2).

Na kulmie pomimo luki stratygraficznej leży zgodnie piaskowiec zacłerski. Nieco dalej na SE kulm obcięty jest uskokiem, wzdłuż którego na granicy górnego wizeny i warstw zacłerskich pojawiają się brekcje kwarcowe i dolomityczne z mineralizacją kruszców miedzi, a jeszcze dalej na SE strzępy warstw wałbrzyskich wymagające jednak sprawdzenia stratygraficznego.

Między Jugowem a Przygórzem brzeg bloku gnejsowego uległ silnej kataklazie przed osadzeniem kulmu. Między utworami kulmowymi stromo leżącymi w pobliżu uskoku a warstwami zacłerskimi pojawiają się na powierzchni w formie długich wąskich zrębów gnejsy kataklazytne podłoża — pominięte lub zaliczone do kulmu na mapie Dathego (2). Gnejsom tym towarzyszą dolomity kruszczone i zbrekcjonowane skąpo okruszczone kwarcy żyłne. W dolomitach stwierdzono młodsze żyły barytowe, kwarcowe, kalcytowe i chalcedonowe. Powierzchnia tego wielofazowego uskoku zapada pod kątem 45—55° ku SW i jest przecięta przez, anastomozujące uskoki poprzeczne o kier. NNW — SSE i N—S do NE—SW na odcinku południowym.

Otoczaki i okruchy skał węglanowych typu dolomitów oraz fragmenty serpentynitów i kataklazytów gnejsowych znajdowano w zlepieńcach wizeny koło Jugowa i Podlesia. Pozwala to na ustalenie górnej granicy wieku wymienionych skał, której w dotychczasowej literaturze nie znalazłem (1, 2, 5). Wbrew różnym pracom niemieckim i polskich geologów kulm z Sokolca nie łączy się z dolnym karbonem struktury bardzkiej.

W rejonie góry Golec koło Przygórza, szczególnie w rowie tektonicznym wśród kataklazytów paragnejsowych i ortognejsowych, zlepieńce facji z Wolińskich warstw wałbrzyskich leżą bezpośrednio na gnejsach. W zlepieńcach tych na górze Golec stwierdzono bardzo skąpo reprezentowane czerwone otoczaki kwarcu identyczne z materiałem wypełniającym szczelinę wielofazowego uskoku.

Między Podlesiem a Srebrną Górą na kataklazytach gnejsowych, tworzących tu podłużną strefę szerokości do 2 km, leżą transgresywnie brekcje sedymentacyjne i zlepieńce dolnego karbonu z soczewami wapienia z fauną.

Większą część kataklazytów i brekcji tektonicznych wydzielonej przeze mnie strefy tektonicznej zalicza Dathe do kulmu (Cu 1a). Kataklaza o zasięgu regionalnym objęte zostały paragnejsy i ortognejsy. Skataklazowanie wiąże się z naciskami górotwórczymi ruchów kaledońskich. Podobne zmylonityzowane, lecz węższe strefy obserwowano wzdłuż wystąpień gnejsów oczkowych koło Sokolca i Rzeczek i na WSW od góry Włodarz. Charakter regionalny o większym jednak zasięgu ma diaforyczna, prawdopodobnie kaledońska muskowitzacja (blaszki fengitu — 4) tkwiąca w gnejsach niezgodnie do tekstur kierunkowych. Wydaje się wielce prawdopodobne, iż gnejsy oczkowe, muskowitzowe i część gnejsów dwuwłzyszczykowych zasobnych w mikroklia jest produktem metasomatycznej granityzacji i anatektycznej segregacji (w sensie A. Metzgera — 3). Między innymi obserwowano stopniowe przejścia od paragnejsów błotytowych do gnejsów oczkowych uważanych dotychczas za ortognejsy.

Odnosnie do tektoniki obszarów migmatycznych zaobserwowano, że między Waliniami a Sokolcem osie fałdów zorientowane są również w sposób nieuporządkowany. Nieuporządkowane są też bardzo różne kierunki foliacji k. Rzeczek i Srebrnej Góry. Na W jednak od tych stref zaznaczają się wyraźniejsze kierunki zgnejsowania równoległe do krawędzi, a fałdy w sercu migmatycznej obalają się ku SW. Nie dotyczy to odcinka Głuszycy.

Zagadnienie tektoniki kompleksu migmatycznego wymaga zebrania większej ilości obserwacji.

LITERATURA

1. Bederke E. — Die varistische Tektonik der Mittleren Sudeten. „Fortschritte der Geol. u. Paläont.” B. VII, H. 27, str. 429—518. Berlin 1929.
2. Dathe E. — Blatt Rudolfswaldau Neurode u. Langenbielau u. Erläuterungen, Berlin 1904.
3. Metzger A. — Zur Geologie der Insel Åbö u. Kyrklandet in Pargas-Parainen SW Finland. „Acta Academiae Abonensis” Nat. et. Physica XV, 3, str. 1—103, Åbö 1945.
4. Polański A. — Studia nad metamorfozą formacji krystalicznych Gór Sowich. „Arch. Mineral.” T. XVIII, str. 211—283. Warszawa 1955.
5. Regionalna Geologia Polski. T. III „Sudety” z. 1, Kraków 1957.